

Brüssel, 7.6.2018
COM(2018) 445 final

2018/0235 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS,

**millega muudetakse otsust 2007/198/Euratom, millega luuakse ITERi ja
tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised**

{SWD(2018) 325 final} - {SWD(2018) 326 final}

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

Käesolevas õigusakti ettepanekus on kohaldamisajaks määratud 1. jaanuar 2021. Ettepanek esitatakse 27 liikmesriigile, sest 29. märtsil 2017 sai Euroopa Ülemkogu Ühendkuningriigilt teate tema kavatsuse kohta astuda välja Euroopa Liidust ja Euratomist Euroopa Liidu lepingu artikli 50 kohaselt.

Tuumasünteesil kui peaaegu ammendamatul kliimasõbralikul energiaallikal on Euroopa tulevasel energiamaastikul eelduste kohaselt oluline roll. Käesoleva nõukogu otsuse ettepaneku eesmärk on tagada rahastamine Euroopa jätkuvaks osaluseks ITERi projektis, mis on suunatud märkimisväärsete teaduslike läbimurrete saavutamisele tuumasünteesienergeetika arendamise valdkonnas. See on eriti tähtis pärast kliimamuutusi käsitleva Pariisi kokkuleppe sõlmimist 2015. aastal ning pidades silmas ELi võetud kohustust olla teenäitaja majanduse CO₂-heite vähendamisel ja kliimamuutusega seotud probleemide kulutõhusal lahendamisel.

Euroopa osalemine ITERis põhineb 2006. aasta novembris sõlmitud ITERi lepingul, mis hõlmab seitset osalist üle kogu maailma: Euratomi, Ameerika Ühendriike, Venemaa Föderatsiooni, Jaapanit, Hiinat, Lõuna-Koread ja Indiat. ITER on ainulaadne ja esmakordne rahvusvahelisel teaduskoostööl põhinev projekt, millega luuakse tingimused üheainsa riigi jaoks kättesaamatu sünergia tekkeks ja rahaliste vahendite rakendamiseks.

Euroopal, kes on ITERi lepingu kohaselt projekti võõrustav lepinguosaline, on kõnealusest lepingust tulenevalt suurem juriidiline kohustus ja seega on ta võtnud enda kanda projekti juhtrolli, kandes 45 % ehituskuludest¹ (samas kui iga muu ITERi liige katab umbes 9 % ehituskuludest), et tagada ehitustöö õigeaegne lõpuleviimine. Käesoleva nõukogu otsuse ettepanekuga muudetakse nõukogu 27. märtsi 2007. aasta otsust, millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised (2007/198/Euratom), et sätestada alus kõnealuse ühisettevõtte (edaspidi „Fusion for Energy“) tegevuse rahastamiseks ajavahemikul 2021–2027 Euratomi asutamislepingu alusel.

2007. aasta nõukogu otsust on juba muudetud nõukogu 13. detsembri 2013. aasta otsusega 2013/791/Euratom, et võimaldada ühisettevõtte Fusion for Energy tegevuse rahastamist. Käesolev ettepanek, mis lähtub samast eesmärgist, põhineb Euratomi asutamislepingu artiklil 47 ning käsitleb Euratomi osalust ühisettevõtte rahastamises mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kehtivusajal.

Käesolevas ettepanekus käsitletava muudatusega võimaldatakse tagada projekti rahastamine järgmiseks mitmeaastaseks finantsraamistikuks ning sellega ei seata takistusi vabatahtlikele sissemaksetele, mida teevad muud ühisettevõtte liikmed peale Euratomi, nagu on ette nähtud kõnealuse ühisettevõtte põhikirja artikli 12 lõike 1 punktiga c.

ITERi nõukogu kiitis 2016. aastal heaks ITERi ehitustööde lõpuleviimise ajakohastatud ajakava ja sellega seotud kuluproгноosi. Uue ajakava eesmärk on jõuda esimese plasmani 2025. aasta detsembriks, mis on varaseim tehniliselt teostatav tähtaeg ITERi ehituseks, ning saavutada täisvõimsusega käitamine deuteerium-triitiumkütust kasutades (deuteeriumi-triitiumi etapp) 2035. aastaks. See ajakava koos asjaomaste läbivaadatud kuludega² on ITERi

¹ Vastavalt kulude jagamisele ITERi projekti kõikides etappides, milles ITERi lepinguosalisel leppisid kokku 2006. aastal. Kõnealune kulude jaotus muutub käitamisetapis, mil Euroopa panus on 34 %.

² Läbivaadatud kuluproгноosid kiitis heaks ITERi nõukogu *ad referendum* kuni ajani, mil otsused teevad ITERi lepinguosaliste eelarvepädevad asutused.

uue projektikirjelduse alus. See ei hõlma ettenägematuid juhtumeid ning seega eeldatakse, et kõiki suuri riske on võimalik maandada.

Oma 14. juunil 2017 Euroopa Parlamendile ja ELi nõukogule edastatud teatises „ELi panus uuendatud ITERi projekti“³ ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendis esitas komisjon ehitusetapi kuluprognosid (üksnes Euroopa jaoks). Prognoside kohaselt⁴ moodustab ajavahemikul 2021–2027 ELi eelarvest eraldatav summa,⁵ sealhulgas komisjoni halduskulud, mis on seotud ühisettevõtte Fusion for Energy ülesannetega, ligikaudu 6,1 miljardit eurot (jooksevhindades)⁶.

12. aprillil 2018 tegi ELi nõukogu järeldused komisjoni teatise põhjal ning kinnitas Euratomi jätkuvat pühendumust ITERi projekti edukale elluviimisele. Nõukogu teatas, et püüab teha kättesaadavaks vahendid ühisettevõtte Fusion for Energy tegevuse rahastamiseks mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 piires. Sellest lähtuvalt volitas nõukogu komisjoni ministrite tasandil toimuval ITERi nõukogu koosolekul Euratomi nimel heaks kiitma ITERi uue projektikirjelduse (ulatus, ajakava ja maksumus).

Vahendite ülekandmine ühildatakse mitmeaastase finantsraamistikuga hõlmatud perioodiga ning see toimub seitsme aasta vältel. Vastavalt ITERi lepingule kestab ITERi projekt algselt 35 aastat (st kuni 2042. aastani). Seetõttu on vaja edasisi nõukogu otsuseid, et jätkata Euratomi poolt kõnealusesse projekti antava panuse rahastamist.

ITERi edukas ehitamine ja käitamine on äärmiselt oluline etapp Euroopa tuumasünteesi tegevuskavas, milles on käsitletud põhjalikult sihipärast liikumist tuumasünteesielekttri tootmise poole ja mille on heaks kiitnud kõik tuumasünteesiuuringute sidusrühmad Euroopas⁷. Seega soodustatakse käesoleva otsusega sünergiat ja vastastikust täiendavust tuumasünteesialaste teadusuuringute valdkonnas, mida rahastatakse Euratomi 2021.–2025. aasta teadus- ja koostööprogrammist⁸. Otsusega võimaldatakse samuti lõpule viia Euratomi ja Jaapani vahel sõlmitud laiema käsitluse lepingu raames teostatavad toimingud ning täiendada rahvusvahelist koostööd ITERi lepingu raames.

Ettepanek on koostatud, et tagada tihe koostoime muude programmidega, nimelt ELi 9. raamprogrammi ja Euratomi 9. raamprogrammi ettepanekutega. Eesmärk on selge, sest ITER on esimene ja ainulaadne uuenduslik energeetikavaldkonna projekt, millega seotud teadusuuringuid ja innovatsiooni tuleb kindlalt toetada eelkõige Euratomi teadusprogrammide, kuid ka ELi teadusprogrammide kaudu. Seda silmas pidades on mõlema programmi (Euratomi ja ELi 9. raamprogrammi ettepaneku) teksti kohandatud, et tagada ITERiga seoses vajaliku koostoime selge sätestamine.

³ COM(2017) 319, 14.6.2017, ja sellele lisatud SWD(2017) 232.

⁴ SWD(2017) 232, tabel 4, lk 24.

⁵ Lisaks rahastamisele ELi eelarvest moodustab Prantsusmaa kui võõrustajariigi otsene panus ühisettevõtte Fusion for Energy eelarvesse ligikaudu 20 % Euratomi osalusest. Lisaks tasuvad kõik Fusion for Energy liikmed igal aastal ühisettevõttele liikmemaksu.

⁶ Prognos ei hõlma ajakava ja maksumusega seotud ettenägematute kulude varu.

⁷ <https://www.euro-fusion.org/eurofusion/roadmap/>

⁸ Vt komisjoni ettepanek COM(2018) 437.

2. HUVITATUD ISIKUTEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

Käesoleva ettepaneku puhul võetakse täielikult arvesse mitmeaastase finantsraamistiku teemalist avalikku konsultatsiooni, mille korraldamist koordineeris Euroopa Komisjoni peasekretariaat ja mis kestis 2018. aasta 10. jaanuarist kuni 8. märtsini. Lisaks võetakse ettepanekus täiel määral arvesse ettevalmistustöö käigus korraldatud konsultatsioone sidusrühmadega, mis hõlmasid eelhindamist ning sidusrühmade osalusel toimunud üritusi ja uuringuid. Kui avalike konsultatsioonide käigus ei tõstatatud konkreetseid küsimusi seoses ITERi rahastamise jätkamisega, kinnitavad sidusrühmadele suunatud konsultatsioonide tulemused, et ELi investering ITERi ehitamisse toob märkimisväärset kasu Euroopa tööstusele ja teaduskogukonnale. See leidis kinnitust 2017. aasta detsembris korraldatud tööstusharu üritusel, kus selgus, et tuumasünteesi arendamine loob juba praegu konkreetseid võimalusi tööstusharu esindajatele ja avaldab töökohtade loomisele, majanduskasvule ja innovatsioonile positiivset mõju, mis ei piirdu tuumasünteesi ja energiaenergia valdkonnaga. Eelhindamise jaoks tellitud sõltumatutest uuringutest selgusid näitajad Euroopa ITERi projektis osalemise tulemusena loodud töökohtade ja netolisandväärtuse kohta.

Samuti on oluline, et 2018. aasta aprilli järeldusi arvesse võttes tagatakse käesoleva ettepanekuga projekti järjepidevus, eelkõige seoses rahvusvaheliste partneritega, ja tagatakse ITERi rahastamine kogu järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kehtivusajal.

On kindlaks tehtud mõned ettepanekud, mille puhul tuleks nende järjepidevusest, sisust ning ülesehitusest ja/või eelarve suurusest tulenevalt mõjuhindamise asemel teha eelhindamine, mille tulemused esitatakse komisjoni talituste töödokumendis. Sarnaselt muudele sellistele programmidele nagu Fiscalis, humanitaarabi ning ühine välis- ja julgeolekupoliitika, ei nõuta ITERi puhul mõjuhinnangu koostamist, vaid eelhindamist komisjoni talituste töödokumendina, kooskõlas ELi finantsmääruse nõuetega.

Käesolevas ettepanekus on kohaldamise alguskuupäevana ette nähtud 1. jaanuar 2021 ja see on koostatud 27 liikmesriigist koosneva liidu jaoks, mis on kooskõlas Ülemkogule 29. märtsil 2017 laekunud Ühendkuningriigi teatega tema kavatsuse kohta astuda välja Euroopa Liidust ja Euratomist, tuginedes Euroopa Liidu lepingu artiklile 50.

3. ETTEPANEKU ÕIGUSLIK KÜLG

Käesoleva nõukogu otsuse õiguslik alus on sätestatud Euratomi asutamislepingu artiklis 47. Käesolev otsus kujutab endast põhiõigusakti järgmise mitmeaastase finantsraamistikuga hõlmataavaks ajavahemikuks ja see on aluseks komisjoni poolt vastu võetavatele iga-aastastele rahastamisotsustele. Nende otsustega võimaldatakse komisjonil ajavahemikul 2021–2027 üle kanda rahalisi vahendeid ühisettevõttele Fusion for Energy.

Käesolev otsus hõlmab samuti komisjoni halduskulusid seoses ühisettevõttega Fusion for Energy, ITERi organisatsiooni, laiema lähenemisviisi ja kõigi muude asjakohaste toimingutega ajavahemikul 2021–2027.

4. MÕJU EELARVELE

Finantsselgituses, mis on lisatud käesolevale nõukogu otsuse ettepanekule, on esitatud mõju eelarvele ning otsuse rakendamiseks vajalikud personali- ja haldusressursid.

5. RAKENDUSKAVAD NING JÄRELEVALVE, HINDAMISE JA ARUANDLUSE KORD

Eelarve täitmiseks seoses Euroopa osalusega ITERis kavatakse ka edaspidi kasutada ühisettevõtet. 2007. aastal peeti ühisettevõtte loomist Euratomi lepingu 5. peatüki alusel kõige asjakohasemaks viisiks, kuidas täita Euratomi kohustusi ITERi organisatsiooni ees, mis tulenesid ITERi lepingu sõlmimisest Euratomi osalusel. Selle lahenduse asjakohasust on seejärel kinnitanud mitme sõltumatu läbivaatamise ja hindamise tulemused.

Ühisettevõtte (Fusion for Energy) koostab oma finantseeskirjade artikli 32 kohaselt mitmeaastast ja iga-aastast programmi sisaldava programmidokumendi. Programmidokumendi kavand edastatakse ühisettevõtte Fusion for Energy juhatusele, komisjonile, Euroopa Parlamendile ja nõukogule hiljemalt iga aasta 31. jaanuariks. Komisjon edastab oma asjaomaste teenistuste kõnealust dokumenti käsitlevad seisukohad ühisettevõttele Fusion for Energy.

Ühisettevõtte (Fusion for Energy) üldkavas ja iga-aastases tööprogrammis täpsustatakse selliste vahe-eesmärkide saavutamise ajakava, mis hõlmavad hanketoiminguid ITERi ehituse ajal. Fusion for Energy esitab oma juhtorganile (juhatuse, kus Euratomi esindab komisjon) ja ELi nõukogule korrapäraselt aruandeid projekti edenemise kohta.

2017. aastal võeti kasutusele rida põhilisi tulemusnäitajaid, mis on seotud konkreetselt ajakava ja kulude tulemuslikkuse järelevalvega, et jälgida tõhusamalt ühisettevõtte Fusion for Energy edusamme ja tulemuslikkust Euratomi panuse rakendamisel seoses ITERi projektiga. Juhatusele esitatakse korrapäraselt kõnealustel näitajatel põhinev ülevaatlik aruanne. Sellised ülesanded sisaldavad näitajaid, mis põhinevad teenitud väärtuse juhtimise süsteemil.

Üldise ITERi projekti tasandil esitab ITERi organisatsioon ITERi nõukogule aruandeid sarnaste ülevaadetena tulemusnäitajatest, sealhulgas protsendimäärast, mis kajastab ehituse füüsilist valmimist ja esimese plasmani jõudmist. See näitaja jõudis 2017. aasta detsembris 50 %-ni ja peaks saavutama 100 % taseme esimese plasmani jõudmisel, mis prognooside kohaselt toimub 2025. aasta detsembris.

Komisjoni juhtimistegevuse kavandamise ja järelevalve puhul tehakse ettepanek kasutada kahte näitajat, mis peaksid kajastama projekti edenemist seoses selle üld- ja erieesmärkide saavutamise. Esimene näitaja oleks ITERi ehituse valmimise protsendimäär ja teine oleks ühisettevõtte Fusion for Energy poolt täidetud Euratomi mitterahaliste kohustuste protsendimäär. Mõlemad näitajad põhinevad ITERi organisatsiooni aruannetes esitatud andmetel.

Komisjoni ettepanekus mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kohta võeti ambitsioonikam eesmärk integreerida kliimamuutuse küsimusi kõigis ELi programmides, pühendades 25 % ELi kuludest kliimaeesmärkidele. Kõnealuse programmi panust selle üldeesmärgi saavutamisse jälgitakse liidu kliimamarkeri süsteemi kaudu asjakohasel jaotuse tasandil, sealhulgas täpsemaid meetodikaid kasutades, kui need on olemas. Komisjon jätkab iga-aastast teabe esitamist kulukohustuste assigneeringute kohta aastaeelarve projekti raames.

Et toetada ITERi pakutavate võimaluste täielikku kasutamist kliimaeesmärkide saavutamisele kaasa aitamiseks, püüab komisjon määrata kindlaks asjakohased meetmed kulude ettevalmistamise, rakendamise, läbivaatamise ja hindamise protsessi kogu ulatuses.

Komisjon teeb vahe- ja järeelhindamised ning edastab hindamistulemused Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Hindamised tehakse kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise

kokkuleppe⁹ punktidega 22 ja 23, milles kolm institutsiooni kinnitasid, et olemasolevate õigusaktide ja poliitika hindamine peaks moodustama aluse võimalike edasiste meetmete mõju hindamiseks. Hindamise käigus vaadeldakse ITERi mõju, lähtudes kindlaksmääratud näitajatest/eesmärkidest ning üksikasjalikumast analüüsist, milles uuritakse, mis ulatuses on projekt osutunud asjakohaseks, tulemuslikuks ja tõhusaks, piisavalt ELi lisaväärtust loovaks ja ELi muu poliitikaga kooskõlas olevaks. Hindamine hõlmab saadud kogemusi, mille alusel tehakse kindlaks puudujäägid/probleemid või võimalused meetmete või nende tulemuste parandamiseks ning nende kasutamise/mõju suurendamiseks. Kui järelhindamise teostamine jääb ajaliselt järgmise perioodi vahehindamise lähedale, võib need hindamised koondada üheks hindamiseks, mis hõlmab pikemat ajavahemikku.

Lisaks peab Fusion for Energy oma põhikirja artikli 14 kohaselt koostama iga-aastase aruande. Selles aruandes kajastatakse Fusion for Energy tööprogrammi rakendamist. Aruande valmistab ette Fusion for Energy direktor, seda hindab juhatus ning see saadetakse koos hinnanguga liikmetele, Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile.

⁹

Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel 13. aprillil 2016 sõlmitud institutsioonidevaheline parema õigusloome kokkulepe, ELT L 123, 12.5.2016, lk 1–14.

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS,

millega muudetakse otsust 2007/198/Euratom, millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 47 kolmandat ja neljandat lõiku ja artiklit 48,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

ning arvestades järgmist:

- (1) ITERi lepingule¹⁰ kirjutasid 2006. aasta novembris alla Euratom, Ameerika Ühendriigid, Venemaa Föderatsioon, Jaapan, Hiina, Lõuna-Korea ja India. Euratom, mis on ITERi lepingu kohaselt projekti võõrustav lepinguosaline, on võtnud enda kanda juhtrolli.
- (2) Nõukogu otsusega 2007/198/Euratom¹¹ asutati ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte (edaspidi „ühisettevõtte“), et anda Euratomi panus ITERi rahvusvahelisse termotuumaenergeetika organisatsiooni ja koos Jaapaniga võetavatesse laiema lähenemisviisi meetmetesse ning samuti valmistada ette ning koordineerida tegevusprogrammi tuumasünteesi näidisreaktori ja sellega seotud rajatiste ehituse ettevalmistamiseks.
- (3) Otsuse 2007/198/Euratom artikliga 5 on ette nähtud, et ühisettevõttel on raamfinantsmääruse¹² põhimõtetel rajanevad eraldi finantseeskirjad, mis võivad raamfinantsmäärusest kõrvale kalduda, kui ühisettevõtte konkreetsed tegevusvajadused seda nõuavad ning kui on eelnevalt konsulteeritud komisjoniga. Ühisettevõtte finantseeskirjade IV jaotisega on reguleeritud eelarve täitmine.
- (4) Otsusega 2007/198/Euratom kehtestati ühisettevõtte jaoks vajalikuks peetav lähtesumma koos Euratomi esialgse koguosalusega nimetatud summas, mis tehakse kättesaadavaks Euratomi asutamislepingu artikli 7 või nõukogu muu otsuse kohaselt heaks kiidetud ühenduse teadus- ja koolitusprogrammide kaudu.

¹⁰ ELT L 358, 16.12.2006, lk 62.

¹¹ Nõukogu 27. märtsi 2007. aasta otsus 2007/198/Euratom, millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised (ELT L 90, 30.3.2007, lk 58).

¹² Komisjoni 30. septembri 2013. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 1271/2013 raamfinantsmääruse kohta asutustele, millele viidatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 artiklis 208 (ELT L 328, 7.12.2013, lk 42).

- (5) Otsust 2007/198/Euratom muudeti otsusega 2013/791/Euratom,¹³ et võimaldada ühisettevõtte Fusion for Energy tegevuse rahastamist mitmeaastase finantsraamistikuga 2014–2020 kehtivusajal.
- (6) ITERi uus projektikirjeldus, mis koostati projektijuhtimise täiustamise raames, pälvis 2016. ja 2017. aastal ITERi nõukogu heakskiidu ning seda kasutati seejärel ühisettevõtte rahastamisvajaduste hindamiseks. Uue projektikirjelduse ajakohastatud ajakava kohaselt jõutakse esimese plasmani 2025. aasta detsembriks ning täisvõimsusega käitamine deuteerium-triitiumkütust kasutades saavutatakse 2035. aastaks. See ajakava ei hõlma ettenägematud juhtumeid ning seega eeldatakse, et kõiki suuri riske on võimalik maandada.
- (7) 12. aprillil 2018 kinnitas nõukogu taas Euratomi pühendumist ITERi projekti edukale lõpuleviimisele ning andis komisjonile õiguse kiita ministrite tasandil toimuval ITERi nõukogu koosolekul Euratomi nimel heaks ITERi uus projektikirjeldus
- (8) Käesoleva otsusega soodustatakse sünergiat ja vastastikust täiendavust tuumasünteesialaste teadusuuringute valdkonnas, mida rahastatakse Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi kaudu. ITERi edukas ehitamine ja käitamine on kriitilise tähtsusega etapp Euroopa tuumasünteesi tegevuskavas, mille on heaks kiitnud kõik tuumasünteesiuuringute sidusrühmad Euroopas.
- (9) Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestasid Euratomi ITERiga seotud kohustuste piirmääraks mitmeaastases finantsraamistikus 6 070 000 000 eurot ajavahemikuks 2021–2027 (jooksevhindades).
- (10) Pidades silmas kliimamuutustega tegelemise tähtsust kooskõlas ELi kohustusega rakendada Pariisi kokkulepet ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidest tuleneva kohustusega, kajastab käesolev otsus laiemalt kliimameetmeid ja toetab üldist eesmärki eraldada 25 % liidu eelarvekulutustest kliimaeesmärkide täitmiseks. Käesoleva otsuse kohaste meetmetega pühendatakse eeldatavasti 100 % käesoleva otsusega seotud üldisest rahastamispaketist kliimaeesmärkide saavutamisele. Asjakohased meetmed määratakse kindlaks käesoleva otsuse rakendamise käigus ja neid hinnatakse uuesti otsuse läbivaatamise ja vahehindamise raames.
- (11) Vastavalt 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe punktidele 22 ja 23 tuleb ITERit hinnata konkreetse järelevalvekorra alusel kogutud teabe põhjal, vältides ülereguleerimist ning halduskoormust. Kõnealune järelevalvekord võib vajaduse korral hõlmata mõõdetavaid näitajaid, mille põhjal ITERi mõju hinnatakse. Komisjoni tehtud hindamiste järeldused edastatakse Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Kui järelhindamine ja vahehindamine toimuvad ajaliselt lähestikku, võib need hindamised koondada üheks hindamiseks, mis hõlmab mõlema hindamise raames vaadeldavat ajavahemikku.
- (12) Vastavalt finantsmäärusele, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL, Euratom) nr 883/2013,[1] nõukogu määrusele (Euratom, EÜ) nr 2988/95,[2] nõukogu määrusele (Euratom, EÜ) nr 2185/96[3] ja nõukogu määrusele (EL) 2017/1939[4] tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise ja pettuste ärahoidmist, avastamist, korrigeerimist ja uurimist, kaotatud,

¹³ Nõukogu 13. detsembri 2013. aasta otsus 2013/791/Euratom, millega muudetakse otsust 2007/198/Euratom, millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised (ELT L 349, 31.12.2013, lk 100).

alusetult väljamakstud või ebaõigesti kasutatud summade tagasinõudmist ja vajaduse korral halduskaristuste kehtestamist. Eelkõige võib Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) korraldada juurdlusi, sealhulgas kohapealseid kontrollid ja inspekteerimisi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 ning nõukogu määruse (Euratom, EÜ) nr 2185/96 sätetele ja neis määrustes sätestatud korras, et teha kindlaks, kas on esinenud pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust. Vastavalt määrusele (EL) 2017/1939 võib Euroopa Prokuratuur uurida pettusi ja muid ebaseaduslikke toiminguid, mis mõjutavad liidu finantshuve, ja esitada nende kohta süüdistusi, nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2017/1371[5]. Finantsmääruse kohaselt peab iga isik või üksus, kes saab liidu rahalisi vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel täielikult koostööd ja andma komisjonile, OLAFile, Euroopa Prokuratuurile ja Euroopa Kontrollikoja vajalikud õigused ja juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annaksid samaväärsed õigused.

- (13) Käesolev otsus peaks tagama ühenduse rahastamise nähtavuse sidusa, tulemusliku ja proportsionaalse suunatud teabe pakkumise teel eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele.
- (14) Otsust 2007/198/Euratom on vaja muuta, et võimaldada ühisettevõtte tegevuse ja sellega seotud komisjoni toimingute rahastamist Euroopa Liidu üldeelarvest ajavahemikul 2021–2027.
- (15) Seepärast tuleks otsust 2007/198/Euratom vastavalt muuta,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Otsust 2007/198/Euratom muudetakse järgmiselt.

- (1) Artikli 4 lõige 3 asendatakse järgmisega:

3. Euratomi orienteerivaks osaluseks ühisettevõtte kulude rahastamises ajavahemikul 2021–2027 ja ühisettevõtte tegevuse toetamisega seotud kulude rahastamises samal perioodil, nagu on osutatud lõikes 4, kehtestatakse 6 070 000 000 eurot (jooksevhindades)¹⁴.

- (2) lisatakse järgmine lõige 4:

4. Lõikes 3 osutatud summat võib kasutada ka ettevalmistus-, järelevalve-, kontrolli-, auditeerimis-, hindamis- ja muude toimingute ning kulude jaoks, mis on vajalikud käesoleva otsuse haldamiseks ja rakendamiseks, sealhulgas halduskulud, ning selle eesmärkide saavutamise hindamise jaoks. Samuti võib sellest katta kulusid, mis on seotud uuringute ja ekspertide kohtumistega, samuti kulusid, mis on seotud infotehnoloogiavõrkudega, mis keskenduvad infotöötlusele ja -vahetusele, sealhulgas ettevõtte infotehnoloogiavahenditega ning muu tehnilise ja haldusabiga, mida on vaja seoses käesoleva otsuse haldamisega.

- (3) Artikkel 5b jäetakse välja.
- (4) Lisatakse järgmine artikkel 5c:

¹⁴

Võttes arvesse ühisettevõtte Fusion for Energy tegevuse eripära, ei kohaldata selle suhtes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju) artikli 86 lõiget 5.

Artikkel 5c
Hindamine

1. Hindamised toimuvad piisavalt aegsasti, et nende tulemusi saaks kasutada otsustamisprotsessis.
2. Kui otsuse rakendamise kohta ajavahemikul 2021–2027 on piisavalt teavet, tehakse vahehindamine, mis toimub hiljemalt 2024. aastal.
3. Käesoleva otsuse rakendamisperioodi lõpul, ent mitte hiljem kui neli aastat pärast artiklis 4 nimetatud ajavahemikku, teeb komisjon otsuse lõpphindamise.
4. Komisjon edastab hindamiste tulemused koos oma tähelepanekutega Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele.

(5) Lisatakse järgmine artikkel 5d:

Artikkel 5d
Teabevahetus, nähtavus ja avalikustamine

1. Ühenduse rahaliste vahendite saajad tunnistavad ühenduse rahaliste vahendite päritolu ja tagavad seda käsitleva teabe nähtavuse, eriti meetmeid ja nende tulemusi reklaamides, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.
2. Komisjon võtab otsuse, sellel põhinevate meetmete ja selle tulemustega seotud teavitamis- ja teabevahetusmeetmeid. Käesoleva otsuse rakendamiseks eraldatud rahalised vahendid peavad ühtlasi aitama kaasa liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamisele, niivõrd kui need on seotud artiklis 1 osutatud eesmärkidega.

Artikkel 2

Käesolev otsus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021.

Käesolev otsus on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja

FINANTSSELGITUS

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

- 1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus
- 1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad (programmi teemavaldkond)
- 1.3. Ettepaneku/algatuse liik
- 1.4. Ettepaneku/algatuse põhjendus
- 1.5. Meetme kestus ja finantsmõju
- 1.6. Ettenähtud eelarve täitmise viisid

2. HALDUSMEETMED

- 2.1. Järelevalve ja aruandluse eeskirjad
- 2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem
- 2.3. Pettuse ja eeskirjade eiramise ärahoidmise meetmed

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

- 3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub
- 3.2. Hinnanguline mõju kuludele
 - 3.2.1. Üldine hinnanguline mõju kuludele
 - 3.2.2. Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele
 - 3.2.3. Kolmandate isikute rahaline osalus
- 3.3. Hinnanguline mõju tuludele

FINANTSSELGITUS

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus

Nõukogu otsus, millega muudetakse otsust 2007/198/Euratom, millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte ning antakse sellele eelised

1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad (programmi teemavaldkond)

1 – Teadusuuringud ja innovatsioon

1.3. Ettepanek/algatus käsitleb:

- ☐ uut meetet
- ☐ uut meetet, mis tuleneb katseprojektist / ettevalmistavast meetmest¹⁵
- ☒ olemasoleva meetme pikendamist
- ☐ ühe või mitme meetme ümbersuunamist teise või uude meetmesse või ühendamist teise või uue meetmega

1.4. Ettepaneku/algatuse põhjendus

1.4.1. Lühiki- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava

Käesoleva nõukogu otsusega võimaldatakse investeerida rahalised vahendid ühisettevõttesse Fusion for Energy, et ettevõtte saaks täita talle määratud ülesandeid. Käesoleva otsuse tulemusena annab Euroopa oma panuse ITERi ehitamise ajavahemikul 2021–2027 nii, et ITERi projekt jõuab esimese plasmani aastal 2025. Euroopa osalus projektis on kõige suurem (umbes 45 % ehituskuludest) ja käesolev otsus avaldab suurimat mõju Euroopas, seda nii lühiajaliselt (kasu Euroopa tööstusele) kui ka pikaajaliselt (juhtroll tuumasünteesienergia kaubandusliku kasutamise valdkonnas).

1.4.2. ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda erinevatest teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.

Algatus kuulub ELi ainupädevusse vastavalt Euratomi asutamislepingu artiklile 101. Seepärast subsidiaarsuse põhimõtet ei kohaldata.

ITER on ainulaadne ja esmakordne pikaajaline projekt, mis annab suure panuse ELi puhast energeetikat, energiavarustuskindlust ja konkurentsivõimet käsitleva pikaajalise strateegia elluviimisse. Seega ei saa seda projekti tehnoloogilise arengu praeguses etapis ellu viia tööstussektori algatuse kaudu ning avalik sekkumine on õigustatud. Kõnealune investeering annab Euroopa kõrgtehnoloogilistele tööstusharudele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKEd) väärtusliku võimaluse teha uuendusi ning töötada välja kõrvaltooteid kasutamiseks

¹⁵

Vastavalt finantsmääruse artikli 58 lõike 2 punktile a või b.

väljaspool tuumasünteesi (nt laiemas energeetikasektoris, lennunduses, meditsiinisektoris ja kõrgtehnoloogilistes seadmetes).

Kuna ITERi õiguslik alus on rahvusvaheline leping, mille osaline on Euratom, on ELi tasandi meetmed ELi kohustuste täitmist silmas pidades tulemuslikumad (vähem killustatud) ja tõhusamad (parem kulude ja tulude suhe / suurem mastaabisääst) ning paremini koordineeritavad (nt seoses välismõju arvessevõtmisega). Vahendite ja oskusteabe koondamine on ITERi ehitamisel äärmiselt oluline ning ELi tasandi meetmeid on vaja eelkõige kõnealuse ainulaadse projekti ehitamiseks vajalike vahendite ja teadmiste kriitilise massi saavutamiseks eri valdkondade, tehnoloogialahenduste ning teadustaristute ja tööstusharude puhul. Seda on selge sõnaga tunnistanud ka 2017. aasta juunis avaldatud ELi rahanduse tulevikku käsitlevas aruteludokumendis, kus tõstetakse esile selget lisaväärtust, mis tuleneb riigi tasandi jõupingutustega võrreldes ulatuslikumatest Euroopa tasandil võetavatest meetmetest; sellise lisaväärtusega on seotud „suured projektid ja progressi võimaldav tehnoloogia, nagu [...] ITER (mis) on väga suure rahavoo vajaduse tõttu rahastatavad üksnes ELi tasandil ressursse koondades“.

Seega on ELi tasandi meetmete abil võimalik jõuda mitmete strateegiliste prioriteetide saavutamisel tulemusteni, mida ei võimaldaks kooskõlastamata kulutuste tegemine riikide tasandil: i) energiavarustuskindlus; ii) võimaluste loomine Euroopa teaduse, tehnoloogia ja tööstuse pikaajaliseks kasvuks ja arenguks ning ELi teadus- ja arendustegevuse maastiku korrastamine; iii) kvaliteedi ja innovatsiooni täiustamine tänu kokkupuutele ELi-ülese ja ülemaailmse konkurentsiga ning iv) ELi potentsiaali/läbirääkimispositsiooni ärakasutamine üleilmsel tasandil.

1.4.3. Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid

Euroopa ühisoroidkambri projekt on näidanud, et suure tuumasünteesi taristu ehitamine ja käitamine Euratomi koordineerimisel on tõhus ning toob maksimaalset kasu teadusele ja tööstusele. ITERi ehituseks vajaminev mastaap on aga enneolematu ning nõuab ülemaailmsel tasandil koostööd, mille kohta ei ole minevikus ühtegi näidet.

1.4.4. Kooskõla ja võimalik koostoime muude asjaomaste meetmetega

Käesoleva otsusega soodustatakse sünergiat ja vastastikust täiendavust tuumasünteesialaste teadusuuringute valdkonnas Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi kaudu. Selles raamistikus toimuva tuumasünteesialase tegevusega antakse oluline teaduslik panus ITERi ehitamisse ja käitamisse.

1.5. Meetme kestus ja finantsmõju

☒ Piiratud kestusega

– ☒ kehtib 1.1.2021–31.12.2027

– ☒ Finantsmõju avaldub ajavahemikul 2021–2027

☐ Piiramatu kestusega

– Rakendamise käivitumisperiood hõlmab ajavahemikku AAAA–AAAA,

– millele järgneb täieulatuslik rakendamine.

1.6. Ettenähtud eelarve täitmise viisid¹⁶

☐ **Eelarve otsene täitmine** komisjoni poolt

- ☐ oma talituste kaudu, sealhulgas kasutades liidu delegatsioonides töötavat komisjoni personali;
- ☐ rakendusametite kaudu

☐ **Eelarve jagatud täitmine** koostöös liikmesriikidega

☒ **Eelarve kaudne täitmine**, mille puhul eelarve täitmise ülesanded on delegeeritud:

- ☐ kolmandatele riikidele või nende määratud asutustele;
- ☐ rahvusvahelistele organisatsioonidele ja nende allasutustele (täpsustage);
- ☐ Euroopa Investeerimispankale (EIP) ja Euroopa Investeerimisfondile (EIF);
- ☒ finantsmääruse artiklites 70 ja 71 osutatud asutustele;
- ☐ avalik-õiguslikele asutustele;
- ☐ avalikke teenuseid osutavatele eraõiguslikele asutustele, kuivõrd nad esitavad piisavad finantstagatised;
- ☐ liikmesriigi eraõigusega reguleeritud asutustele, kellele on delegeeritud avaliku ja erasektori partnerluse rakendamine ja kes esitavad piisavad finantstagatised;
- ☐ isikutele, kellele on delegeeritud Euroopa Liidu lepingu V jaotise kohaste ÜVJP erimeetmete rakendamine ja kes on kindlaks määratud asjaomases alusaktis.
- Mitme eelarve täitmise viisi valimise korral esitage üksikasjad rubriigis „Märkused“.

Märkused

Eelarve täitmisega tegeleb ühisettevõtte Fusion for Energy komisjoni järelevalve all. Komisjon esindab Euratomi nii ITERi organisatsiooni kui ka ühisettevõtte Fusion for Energy juhtorganites. Kuigi Euratomilt pärineb ligikaudu 80 % Fusion for Energy eelarvest, kuulub talle ühisettevõtte kehtiva põhikirja kohaselt 5 häält 72st. Fusion for Energy on ühisettevõtte, mis asutati vastavalt Euratomi asutamislepingu 5. peatükile. Fusion for Energy põhikirja kohaselt on ühisettevõttel oma eelarve täitmise kord, kus täitmisele annab heakskiidu Euroopa Parlament ELi nõukogu soovitusel.

¹⁶

Eelarve täitmise viise koos viidetega finantsmäärusele on selgitatud veebisaidil:
<https://myintracomm.ec.europa.eu/budgweb/EN/man/budgmanag/Pages/budgmanag.aspx>

2. HALDUSMEETMED

2.1. Järelevalve ja aruandluse eeskirjad

Täpsustage tingimused ja sagedus.

Käesolevat otsust rakendavad komisjon ja ühissetevõtte Fusion for Energy, mis suunab Euratomi panuse ITERi projekti ning muusse ITERiga seotud tegevusse, nagu Jaapani osalusel võetavad laiema lähenemisviisi meetmed.

Käesoleva otsusega nähakse ette otsuse rakendamise vahe- ja lõpphindamine. Kõnealuste hindamiste järeldused ja komisjoni märkused edastatakse Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Komisjon osaleb Euratomi nimel ITERi organisatsiooni ja ühissetevõtte Fusion for Energy otsuseid tegevate organite töös järgmisel viisil: 1) komisjon osaleb ITERi nõukogus ja nõukogu asutatud komiteedes; 2) ühissetevõtte Fusion for Energy liikmena osaleb komisjon ühissetevõtte juhatuses ja juhatuse asutatud komiteedes. Neid juhtimisstruktuure kasutatakse projekti edenemise ja selle rakendamise tulemuslikkuse jälgimiseks, lähtudes vastavalt ITERi organisatsiooni ja ühissetevõtte Fusion for Energy aruannetest ja avalikustatud teabest.

Eelkõige tehakse järgmist.

a) Ühissetevõtte Fusion for Energy põhikirja artikli 6 lõike 3 punkti d kohaselt võtab Fusion for Energy juhatus vastu projektikava, tööprogrammi, ressurssihindamisplaani, ametikohtade loetelu ja personalipoliitika kava. Vastavalt artikli 6 lõike 3 punktile e võtab juhatus samuti vastu aastaelarve. Tuleb märkida, et kõnealused dokumendid on osa programmidokumendist, mille ühissetevõtte Fusion for Energy koostab igal aastal vastavalt oma finantseeskirjade artiklile 32 ja mille kavand tuleb esitada juhatusale, komisjonile, Euroopa Parlamendile ja nõukogule hiljemalt 31. jaanuariks. Komisjonil palutakse esitada kõnealuse kavandi kohta seisukoht, mida ühissetevõtte Fusion for Energy võtab arvesse programmidokumendi lõppversiooni koostamisel.

b) Vastavalt ühissetevõtte Fusion for Energy põhikirja artiklile 14 valmistab Fusion for Energy direktor ette aastaaruande, mis kajastab ühissetevõtte tööprogrammi rakendamist. Kõnealusele aruandele annab hinnangu juhatus ning see aruanne saadetakse koos hinnanguga ühissetevõtte Fusion for Energy liikmetele, Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile. Ühissetevõtte Fusion for Energy esitab samuti nõukogule igal aastal aruande kulude piiramise ja säästukavade rakendamise edenemise kohta, samuti Fusion for Energy tulemuslikkus ja juhtimise ning ITERi projekti kohta. Ühissetevõtte Fusion for Energy esitab nõukogule korra aastas ka aruande tema aastaelarvesse kuuluvate kavandatud toimingute elluviimise kohta.

c) Ametlike aruannete esitamise vahel annab ühissetevõtte Fusion for Energy iga kuu aja tagant teavet oma eelarve täitmise kohta ning Fusion for Energy vastutusalasse kuuluva ehitus- ja hanketegevuse jälgimiseks kehtestatud oluliste vahe-eesmärkidega seotud edusammude kohta.

d) Projekti üldise järelevalve raames esitab ITERi organisatsiooni peadirektor kaks korda aastas ITERi nõukogule ja nõuandvale korralduskomiteele aruande projekti edenemise, selle rakendamise ning riskide ja kulude haldamise tegevuskava elluviimise kohta. Nende aruannete vahel esitab ITERi organisatsioon iga kahe kuu tagant rea ülevaatlikke aruandeid, mis sisaldavad seireandmed eelarve täitmise, riskijuhtimise, hanketegevuse ning projekti elluviimise kriitilise tähtsusega kava põhiosadega seotud vahe-eesmärkide saavutamisel tehtavate edusammude kohta.

2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)

2.2.1. *Eelarve täitmise viisi(de), rahastamise rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus.*

ITERi projekti üldise ülesehituse tõttu on vaja, et lepinguosalisel tegutseksid riiklike asutuste vahendusel.

2007. aastal peeti ühisettevõtte loomist Euratomi lepingu 5. peatüki alusel kõige asjakohasemaks viisiks, kuidas kõnealust riiklike asutuste rolli rakendada ja täita Euratomi kohustusi ITERi organisatsiooni ees, mis tulenesid ITERi lepingu sõlmimisest Euratomi osalusel. Selle lahenduse asjakohasust on seejärel kinnitanud mitme sõltumatu läbivaatamise ja hindamise tulemused.

Käesoleva nõukogu otsuse alusel võtab komisjon igal aastal vastu rahastamisotsuse, millest tulenevalt kantakse aasta $n+1$ rahalised vahendid ELi eelarvest üle ühisettevõttele Fusion for Energy. Fusion for Energy esitab oma haldus- ja tegevuseelarvet käsitleva rahastamisnõude. Komisjon nõuab põhjendusi iga tegevuseelarvega seotud rahastamisnõude kohta, eelkõige jooksvate kulude ja tegevuskulude rahavoo prognoosi, mis hõlmab maksetaotluse perioodi, ühisettevõtte Fusion for Energy likviidsuspositsiooni, viidet eelarvesse kantud kulukohustustele, millega makse on seotud, iga maksega seotud projekti põhjalikku kava ning asjaomast põhjendust.

Ühisettevõttel on vajalik oskusteave ning vajalikud vahendid ja kogemused hangetega seoses nõutavate eelkontrollide ja järelkontrollide tegemiseks. Riske hinnatakse korrapäraselt ning samuti kontrollitakse korrapäraselt töötulemusi ja ressursside tarbimist kindlaksmääratud eesmärkide ja näitajate põhjal.

Komisjon on välja töötanud järelevalvestrateegia seoses ühisettevõtte Fusion for Energy tegevusega. Kõnealuse strateegia raames toimuvad läbirääkimised uue halduskokkuleppe sõlmimiseks, mis võtab arvesse õigusraamistiku muudatusi (Fusion for Energy põhikirja muudeti 2015. aastal; vastu võeti uued Fusion for Energy finantseeskirjad; ITERi ja seega Fusion for Energy üle tehtav järelevalve liikus teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraadi vastutusalast energeetika peadirektoraadi vastutusalasse). Kõnealused muudatused ühisettevõtte Fusion for Energy õigusraamistikus ning vastutuse jagunemises komisjoni sees hõlmavad muutusi ühisettevõtte ja komisjoni vahelise suhtluse üksikasjades, mis on sätestatud ühisettevõtet Fusion for Energy käsitlevas halduskokkuleppes.

2.2.2. *Teave tuvastatud ohtude ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta.*

Ühisettevõttega Fusion for Energy kaasnevad rahalised ja tegevuse tulemuslikkusega seotud riskid, mis tulenevad selle tegevuse laadist (suuremahulised ja keerulised suure tehnilise riskiga mitterahalised hanked) ning tegevuse aluseks oleva projekti laadist ja ülesehitusest (kaasatud on seitse lepinguosalist, arendatakse ajaloo suurimat energeetikaeksperimenti). Olukorra parandamiseks on kehtestatud meetmed ühisettevõtte Fusion for Energy toimimise jälgimiseks ja paremaks kontrollimiseks. Komisjon jätkab koos ühisettevõttega Fusion for Energy kõnealuse projekti rakendamisega seotud riskide kindlakstegemist, eriti kulusid silmas pidades, ning võtab asjakohased meetmed nende riskide juhtimiseks ja maandamiseks.

Energeetika peadirektoraat (D4) on välja töötanud põhjaliku riskihindamismetoodika ning loonud riskiregistri, mida uuendatakse iga kolme kuu tagant, ja riskijuhtimise

kava, et jälgida selliseid põhiriske, mis võivad takistada esimese plasma saavutamist 2025. aastaks. Selline riskiseire peaks võimaldama komisjonil ennetada viivituste, kulude ületamise või muude negatiivsete sündmustega seotud probleeme, mis võivad lükata edasi Euratomi panuse andmist.

Ühisettevõtte Fusion for Energy vaatab 2018. aastal läbi oma sisekontrolli raamistiku, et võtta arvesse komisjoni tasandil tehtud muudatusi.

2.2.3. *Kontrollide kulutõhususe (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse) hinnang ja põhjendus ning prognoositav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal).*

Komisjoni tasandil ITERi projekti ja ühisettevõtte Fusion for Energy tegevuse järelevalvega seotud kontrollikulud on jätkuvalt väikesed võrreldes hallatavate vahendite väärtusega. Kõnealune kulu, mis hõlmab energieetika peadirektoraadis eriotstarbelise üksuse alalhoidmist, juhtimise järelevalvet ning horisontaalsetest funktsioonidest saadud toetust, moodustas 2016. aastal 0,31 % ja 2017. aastal 0,28 % hallatavate vahendite väärtusest. Selle kulu osakaal võib tulevikus veidi suureneada seoses projekti edenemisest tuleneva rangema kontrolli, täiustatud riskijuhtimise ning ülesannete arenemisega. Vigade esinemise risk, mis on seotud ELi poolt ühisettevõttele antava panuse haldamisega, on minimaalne.

Volitatud asutuse tasandil ei ole ühisettevõtte Fusion for Energy veel välja töötanud meetodikat kontrolliga kaasnevate kulude ja sellest saadava kasu või eeldatava vigade esinemise määra hindamiseks. Siiski tasub märkida, et Euroopa Kontrollikoda on ühisettevõttele Fusion for Energy alati esitanud märkusteta arvamuse raamatupidamisaruannete tõesuse ja erapooletuse ning selle aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta. Kui eelarve peadirektoraat uuendatud meetodika 2018. aasta lõpuks koostab, tagab energieetika peadirektoraat, et ühisettevõtte Fusion for Energy teostab vajalikud hindamised.

2.3. **Pettuse ja eeskirjade eiramise ärahoidmise meetmed**

Täpsustage rakendatavad või kavandatud ennetus- ja kaitsemeetmed, nt pettustevastase võitluse strateegias esitatud meetmed.

Komisjoni peadirektoraat, kelle ülesanne on ITERi projekti rakendamine ja eelarve täitmine, on pühendunud pettustevastasele võitlusele kooskõlas komisjoni 24. juuni 2011. aasta pettustevastase võitluse strateegiaga (COM(2011) 376) ning kõnealuse strateegia ees seisva läbivaatamise tulemustega.

Komisjoni tasandil töötab energieetika peadirektoraat välja omaenda pettustevastase strateegia ja rakendab seda, lähtudes eraldi riskihindamismenetlusest. Teadlikkuse, riskide hindamise, töötajate teavitamise ning usaldusväärsuse üksuste ja OLAFiga tehtava koostööga seoses võetakse vajalikud meetmed. Strateegia vaadatakse läbi iga kahe kuni kolme aasta järel; viimati vaadati see läbi 2017. aasta detsembris.

Haldusjärelevalve teostamine lepingute, toetuste ja nendega seotud maksete üle on ühisettevõtte Fusion for Energy ülesanne.

Komisjon ja ühisettevõtte Fusion for Energy võtavad arvesse Euroopa Liidu finantshuve, eriti kooskõlas nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrusega (EÜ, Euratom) nr 2988/95 (Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta) ning finantsmääruse artikli 53 punktiga a.

Ühisettevõtte Fusion for Energy töötab välja järelkontrolli strateegiad, mille abil saab hinnata aluseks olevate tehingute seaduslikkust ja korrektsust.

Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) on ühisettevõtte Fusion for Energy ja selle personali suhtes sarnased volitused nagu komisjoni talituste puhul. Tasub märkida, et pettuste ja eeskirjade eiramise ärahoidmise meetmed hõlmavad järgmist:

- ühisettevõttel Fusion for Energy on siseaudiitor, kes kontrollib pidevalt sisekontrollisüsteemi eri omadusi;
- ühisettevõtte Fusion for Energy sisekontrollisüsteemi vaatab korrapäraselt läbi komisjoni siseauditi talitus;
- ühisettevõttes Fusion for Energy korraldatakse kord aastas Euroopa Kontrollikoja audit, mille raames hinnatakse raamatupidamisaruannete tõesust ja erapooletust ning selle aluseks olevate tehingute (tulude ja kulude) seaduslikkust ja korrektsust;
- ühisettevõtte Fusion for Energy suhtes kohaldatakse igal aastal Euroopa Parlamendi ja ELi nõukogu poolt eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlust;

ühisettevõtte Fusion for Energy on välja töötanud pettustevastase strateegia, millele juhatus andis heakskiidu 2015. aasta juunis. Üldeesmärk on edendada pettuste ennetamist ja avastamist, parandada pettuste uurimise tingimusi ning rakendada asjakohast heidutamist ja hüvitamist, kasutades proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi. Fusion for Energy pettustevastase strateegiaga tugevdatakse ühisettevõttes huvide konflikti ennetamiseks ja haldamiseks kasutusele võetud meetmeid ning see on integreeritud ühisettevõtte laiemasse õigusraamistikku, mis kaitseb ELi finantshuve ja aitab kaasa pettustevastasele võitlusele, nagu on ette nähtud ühisettevõtte Fusion for Energy loomist käsitleva nõukogu otsuse 2007/198/Euratom artiklites 5a ja 5aa.

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik ja uued kulude eelarveread

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Assigneeringute liik	Rahaline osalus			
	Nr 1 Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond	Liigendatud/liigendamata ¹⁷	EFTA riigid ¹⁸	Kandidaatriigid ¹⁹	Kolmandad riigid	Finantsmääruse artikli [21 lõike 2 punkti b] tähenduses
	01 01 04 01 01 04 01 ITERi programmi rakendavate ametnike ja ajutiste teenistujatega seotud kulud 01 01 04 02 ITERi programmi rakendavad koosseisuvälised töötajad 01 01 04 03 Muud ITERi programmi juhtimiskulud 01 04 01 04 01 ITERi Euroopa ühisettevõtte – Fusion for Energy (F4E) – Halduskorralduskulud 01 04 02 ITERi Euroopa ühisettevõtte – Fusion for Energy (F4E) – Tegevuskulud	Liigendamatata Liigendamatata Liigendamatata Liigendatud Liigendatud	EI EI	EI EI	JAH JAH	JAH JAH

¹⁷ Liigendatud = liigendatud assigneeringud / liigendamata = liigendamata assigneeringud.

¹⁸ EFTA: Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon.

¹⁹ Kandidaatriigid ja vajaduse korral Lääne-Balkani potentsiaalsed kandidaatriigid.

3.2. Hinnanguline mõju kuludele

3.2.1. Üldine hinnanguline mõju kuludele²⁰

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik²¹	1	Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond
--	----------	--

			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Pärast 2027. a aastat	KOKKU
01 01 04 01 ITERi programmi rakendavate ametnike ja ajutiste teenistujatega seotud kulud	Kulukohustused = maksed	(1)	9 257	9 442	9 631	9 824	10 020	10 220	10 425		68 819
01 01 04 02 ITERi programmi rakendavad koosseisuvälised töötajad	Kulukohustused = maksed	(1)	0 314	0 320	0 327	0 333	0 340	0 347	0 354		2 335
01 01 04 03 Muud ITERi programmi juhtimiskulud	Kulukohustused = maksed	(1)	1 500	1 530	1 560	1 592	1 624	1 656	1 689		11 151
01 04 01 ITERi Euroopa ühissetevõtte – Halduskorralduskulud	Kulukohustused = maksed	(1)	65 000	66 000	67 000	69 000	70 000	71 000	73 000		481 000
01 04 02 ITERi Euroopa ühissetevõtte – Fusion for Energy (F4E) – Tegevuskulud	Kulukohustused	(2)	858 081	690 463	1 024 144	791 024	664 205	842 685	636 093		5 506 695
	Maksed	(3)	209 304	520 061	538 856	647 466	697 841	800 512	811 667	1 280 987	5 506 695
Programmi vahendite assigneeringud	Kulukohustused	=1+2	934 152	767 755	1 102 662	871 773	746 189	925 908	721 561		6 070 000

²⁰ Ümardamise tõttu võivad kogusummad olla ebatäpsed.

²¹ Rubriik 01 01 04 hõlmab tehnilist ja/või haldusabi ning ELi programmide ja/või meetmete rakendamiseks antava toetusega seotud kulud (endised BA read), otsest teadustegevust ja kaudset teadustegevust.

KOKKU	Maksed	=1+3	285 375	597 353	617 374	728 215	779 825	883 735	897 135	1 280 987	6 070 000
--------------	--------	------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	------------------

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	7	Euroopa avalik haldus
---	----------	-----------------------

			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	<i>Pärast 2027. a astat</i>	KOKKU
Tegevusassigneeringud (punktis 3.1 loetletud eelarveridade kaupa)	Kulukohustused	(1)									
	Maksed	(2)									
Programmi vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud ²²	Kulukohustused = maksed	(3)									
Programmi vahendite assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	=1+3									
	Maksed	=2+3									

²² Tehniline ja/või haldusabi ning ELi programmide ja/või meetmete rakendamiseks antava toetusega seotud kulud (endised BA read), otsene teadustegevus, kaudne teadustegevus.

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	7	Euroopa avalik haldus
---	----------	-----------------------

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	<i>Pärast 2027. a aastat</i>	KOKKU
Inimressursid										
Muud halduskulud										
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 7 assigneeringud KOKKU	(Kulukohustuste kogusumma = maksete kogusumma)									

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	<i>Pärast 2027. a aastat</i>	KOKKU
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIKIDE assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	934 152	767 755	1 102 662	871 773	746 189	925 908	721 561		6 070 000
	Maksed	285 375	597 353	617 374	728 215	779 825	883 735	897 135	1 280 988	6 070 000

3.2.2. Üldine hinnanguline mõju haldusassigneeringutele

- ☐ Ettepanek/algatus ei hõlma haldusassigneeringute kasutamist
- ☒ Ettepanek/algatus hõlmab haldusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Aasta	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	KOKKU
-------	------	------	------	------	------	------	------	-------

Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIK 7								
Inimressursid								
Muud halduskulud								
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIK 7 kokku								

Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud²³								
Inimressursid	9 571	9 762	9 958	10 157	10 360	10 567	10 779	71 154
Muud halduskulud	1 500	1 530	1 560	1 592	1 624	1 656	1 689	11 151
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud kokku	11 071	11 292	11 518	11 749	11 984	12 223	12 468	82 305

KOKKU	11 071	11 292	11 518	11 749	11 984	12 223	12 468	82 305
--------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

²³

Tehniline ja/või haldusabi ning ELi programmide ja/või meetmete rakendamiseks antava toetusega seotud kulud (endised BA read), otsene teadustegevus, kaudne teadustegevus.

3.2.2.1. Hinnanguline personalivajadus

- ☐ Ettepanek/algatus ei hõlma personali kasutamist.
- ☐ Ettepanek/algatus hõlmab personali kasutamist, mis toimub järgmiselt:

Hinnanguline täistööajale taandatud töötajate arv

Aasta	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
• Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised töötajad)							
Komisjoni peakorteris ja esindustes							
Delegatsioonides							
Teadustegevus	61	61	61	61	61	61	61
• Koosseisuväline personal (täistööajale taandatud töötajad) ²⁴							
Rubriik 7							
Rahastatakse mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGIST 7	- peakorteris						
	- delegatsioonides						
Rahastatakse programmi vahenditest ²⁵	- peakorteris						
	- delegatsioonides						
Teadustegevus	4	4	4	4	4	4	4
Muu (täpsustage)							
KOKKU							

Personalivajadused kaetakse juba meedet haldavate peadirektoraadi töötajatega ja/või töötajate ümberpaigutamise teel peadirektoraadi sees. Vajaduse korral võidakse personali täiendada iga-aastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades olemasolevate eelarvepiirangutega. Ühisettevõtte F4E jaoks vajalike töötajate, sh ametnike arv on esitatud punkti 3.2.2.2 all

Ülesannete kirjeldus:

Ametnikud ja ajutised töötajad	Peakorteris töötav personal vastutab nii Barcelonas asuva riikliku asutuse (F4E) kui ka ITERi projekti tegevuse kindlaksmääramise ja järelkontrolli eest; ITERi projektis esindab Euroopa partnerlust komisjon.
Koosseisuvälised töötajad	Peakorteris töötav personal vastutab nii Barcelonas asuva riikliku asutuse (F4E) kui ka ITERi projekti tegevuse kindlaksmääramise ja järelkontrolli eest; ITERi projektis esindab Euroopa partnerlust komisjon.

3.2.2.2. F4E hinnanguline personalivajadus

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Alalised töötajad	51	51	51	51	51	51	51
AD palgaastmed	40	40	40	40	40	40	40

²⁴ Lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid, renditööjõud, noored spetsialistid delegatsioonides.

²⁵ Tegevusassigneeringutest rahastatavate koosseisuväliste töötajate ülempiiri arvestades (endised BA read).

AST palgaastmed	11	11	11	11	11	11	11
AST-SC palgaastmed							
Ajutised teenistujad	229	229	229	221	213	211	211
AD palgaastmed	202	202	202	194	186	184	184
AST palgaastmed	27	27	27	27	27	27	27
AST-SC palgaastmed							
Lepingulised töötajad	172	172	172	165	159	157	157
Kokku	452	452	452	437	423	419	419

3.2.2.3 – Ühisettevõtte F4E – Lepinguliste töötajate tegevusüksuste jaotus ajavahemikul 2021–2027

Lepingulised töötajad	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tegevusüksus IV	98	98	98	91	85	83	83
Tegevusüksus III	55	55	55	55	55	55	55
Tegevusüksus II	19	19	19	19	19	19	19
Tegevusüksus I							
Kokku	172	172	172	165	159	157	157

3.2.3. Kolmandate isikute rahaline osalus

Ettepanek/algatus:

- ☐ ei hõlma kolmandate isikute poolset kaasrahastamist
- ☒ hõlmab kaasrahastamist, mille hinnanguline summa on järgmine:

Assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Aasta	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	KOKKU
Täpsustage kaasrahastav asutus ²⁶	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Kaasrahastatavad assigneeringud KOKKU	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

3.3. Hinnanguline mõju tuludele

- ☐ Ettepanekul/algatusel puudub finantsmõju tuludele
- ☒ Ettepanekul/algatusel on järgmine finantsmõju:
 - ☐ omavahenditele
 - ☒ muudele tuludele

palun märkige, kas see on kulude eelarveridasid mõjutav sihtotstarbeline tulu ☒

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Tulude eelarverida:	Ettepaneku/algatuse mõju ²⁷						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Artikkel 6XXX ²⁸	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

Sihtotstarbeliste tulude puhul täpsustage, milliseid kulude eelarveridasid ettepanek mõjutab.

Eelarveread 01 01 04, 01 04 01 ja 01 04 02.

Muud märkused (nt tuludele avaldatava mõju arvutamise meetod/valem või muu teave)

Ei ole veel teada. See sõltub Šveitsiga ajavahemikuks 2021–2027 sõlmitavast uuest lepingust. Kui Brexit kinnitatakse ja Ühendkuningriik jääb ITERi programmi partneriks, tuleks tema võimalik panus samuti kirjendada (kolmandast riigist pärineva) sihtotstarbelise tuluna.

²⁶ Lisaks rahastamisele ELi eelarvest, moodustab Prantsusmaa kui võõrustajariigi otsene panus F4E eelarvesse ligikaudu 20 % Euratomi osalusest. Lisaks tasuvad kõik F4E liikmed igal aastal ühisettevõttele liikmemaksu. Kõnealusest kaasrahastamisest saadav tulu kantakse otse F4E raamatupidamisarvestusse ja seda ei arvestata ELi eelarve tuludesse ja kuludesse.

²⁷ Traditsiooniliste omavahendite (tollimaksud ja suhkrumaksud) korral peab märgitud olema netosumma, st brutosumma pärast 20 % sissenõudmiskulude mahaarvamist.

²⁸ Šveits ja lõpuks Ühendkuningriik